

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті висвітлено загальні теоретичні засади проблеми науково-дослідної роботи студентів як складової процесу їх професійної підготовки, обґрунтована її важливість у підготовці майбутнього педагога. Розкрито види і форми організації науково-дослідної діяльності студентів.

Ключові слова: науково-дослідна робота студентів (НДРС), види і форми організації НДРС.

В статье освещены общие теоретические основы проблемы научно-исследовательской работы студентов как составляющей процесса их профессиональной подготовки, обоснована ее важность в подготовке будущего педагога. Раскрыты виды и формы организации научно-исследовательской деятельности студентов.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа студентов (НИРС), виды и формы организации НИРС.

The article covers general theoretical principles of problems of a Scientific and Research work of students as a component of process of their professional training, justified it's importance in preparation of a future teacher. Revealed kinds and forms of organization of student's Scientific and Research work.

Key words: student's Scientific and Research work (S&RW), kinds and forms of organization of Scientific and Research work.

Постановка проблеми. Важливу роль у формуванні творчого потенціалу майбутніх педагогів відіграє участь студентів в організованій і систематичній науково-дослідній роботі. Науково-дослідна робота полягає в пошуковій діяльності, що виражається насамперед у самостійному творчому дослідженні. Така діяльність спрямована на пояснення явищ і процесів, установлення їх зв'язків і відношень, теоретичне й експериментальне обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання. Унаслідок пошукової діяльності суб'єктивний характер «відкриттів» студентів може набувати певної об'єктивної значущості та новизни.

Від початку перебування у вищому навчальному закладі кожен студент має брати участь у наукових пошуках, планових дослідженнях своїх викладачів, упровадженні на практиці досягнень науки. Наукові лабораторії і гуртки, студентські наукові товариства і конференції – усе це дозволяє студентів розпочати повноцінну наукову діяльність, знайти однодумців, з якими можна порадитися і поділитися результатами своїх досліджень. На-

писання рефератів, курсових, дипломних робіт неможливе без проведення якихось, нехай найпростіших досліджень. Студент, що займається науковою працею, відповідає тільки за себе; тільки від нього самого залежать тема досліджень, терміни виконання роботи, а так само і те, чи буде виконана робота взагалі. Затрачаючи свій особистий час, студент розвиває такі важливі для майбутнього дослідника якості, як творче мислення, відповідальність і вміння відстоювати свою точку зору. З боку викладача необхідні увага і підтримка, без яких студент не захоче (та й просто не зможе) займатися «нудною наукою», якою здається майже будь-яка дисципліна на початкових стадіях її освоєння.

Тому, саме науково-дослідна робота студентів є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки фахівців з вищою освітою, розширення загального та професійного світогляду, а студентські наукові об'єднання часто стають кузницею молодих кадрів для вузів, у стінах яких вони вчаться і працюють.

Сьогодні, коли Україна і її наука переживають не найкращі часи, необхідна пильна увага

до наукової діяльності студентів. Науково-дослідна робота студентів вищих педагогічних навчальних закладів є одним із напрямів їх самостійної роботи і важливим чинником підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Вона розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідні навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, творчий підхід до сприйняття знань і практичне застосування їх для вирішення завдань і наукових проблем.

Враховуючи потреби суспільства, загальноосвітніх закладів у розвитку наукової культури майбутніх педагогів доцільно коротко оглянути окреслений вид діяльності в історико-педагогічному аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що дослідники (А. Алексюк, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, В. Майборода) аналізують форми і методи роботи провідних науковців і викладачів XIX–XX століття, зокрема зазначаючи, що в навчально-виховний процес вищої школи впроваджувались форми науково-дослідної роботи, які стимулювали розвиток інтелектуального творчого мислення студентів: «елементи бесіди», «короткі диспути», «діалоги на лекціях», «повторення з розмірковуванням», «порпання в наукових книгах», «репетиції», «співбесіди», «наукові бесіди» тощо.

Зауважимо, що на сучасному етапі вища школа турбується про наукову зміну. Серед тих, хто вважав науково-дослідну роботу головною умовою підготовки майбутнього фахівця, ефективним засобом формування вченого та становлення студентів як науковців, були відомі літературознавці, етнографи, педагоги, такі як І. Галятовський, І. Гізель, П. Гулак-Артемівський, М. Максимович, О. Потєбня, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Срезневський.

У колишньому Радянському Союзі, зокрема в Україні, науково-дослідна робота студентів була започаткована у тридцятих роках XX ст., але до початку п'ятдесятих років відзначалась непослідовністю і стихійністю. В архівах бібліотек університетів України зберігаються документи, що характеризують на-

укову діяльність вищих навчальних закладів, звіти про науково-дослідну роботу студентів, аспірантів, докторантів [2].

Таким чином, цілісна система організації науково-дослідної роботи студентів формувалась поступово, на ґрунті інтенсивного розвитку наукової роботи у вищих навчальних закладах, зміцнення творчих зв'язків зі школами і виконувала частково функцію удосконалення навчального процесу, виховувала риси дослідника, підвищувала якість професійної підготовки фахівців.

Якісне проведення науково-дослідної роботи студентів забезпечується нормативно-законодавчими документами, серед яких – Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти» та ін. За останнє десятиріччя з'явилася низка ґрунтовних праць, автори яких з'ясовують особливості організації та методики науково-дослідницької діяльності у вищій школі та загальноосвітніх закладах нового типу, розвиток науково-дослідницької культури педагога в умовах вищої школи, вплив інтеграції навчальної і наукової діяльності викладача вищої школи на якість підготовки фахівців, аналізуються форми колективної наукової творчості. Організуючи науково-дослідну роботу студентів на педагогічному факультеті, вважаємо за доцільне враховувати й історико-педагогічний досвід, відображений у працях А. Алексюка, В. Майборода, О. Микитюка.

Разом з тим, важливу роль у її належній організації та проведенні відіграють скоординовані навчальні плани спеціальності, реалізація положення про систему науково-дослідної роботи студентів в університеті, орієнтація на потребу науково-методичного забезпечення самостійної роботи студентів [5].

Мета статті – проаналізувати ефективність використання науково-дослідної роботи студентів в навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу як передумови формування майбутнього педагога-науковця.

Виклад основного матеріалу. Науково-дослідна робота студентів спрямована на роз-

виток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності, до творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних питань навчання і виховання.

Зміст і характер науково-дослідної роботи студентів визначається:

- проблематикою науково-дослідної і науково-методичної діяльності кафедр, факультетів, вищого навчального закладу загалом;
- тематикою досліджень, що здійснюються кафедрами;
- умовами дослідної діяльності студентів, наявністю бази дослідження, можливостей доступу до потрібної наукової інформації, наявністю комп'ютерної техніки, наявністю кваліфікованого наукового керівництва.

Науково-дослідна діяльність студентів вищого закладу освіти здійснюється в таких напрямках:

- науково-дослідна робота як невід'ємний елемент навчального процесу, що належить до календарно-тематичних та навчальних планів, навчальних програм і є обов'язковою для всіх студентів;
- науково-дослідна робота, що здійснюється поза навчальним процесом у межах студентського науково-творчого товариства, у наукових гуртках, проблемних групах тощо;
- науково-організаційні заходи (конференції, конкурси, олімпіади тощо) [6, с. 159].

Таким чином, належно організована науково-дослідна робота студентів у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню навчальних дисциплін, виявленню індивідуальності, формуванню власної думки щодо конкретної дисципліни.

Реалізована в комплексі науково-дослідна діяльність студентів забезпечує розв'язання таких завдань: формування наукового світогляду студентів, оволодіння методологією і методами наукового дослідження; надання допомоги їм у прискореному оволодінні спеціальністю; розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей у розв'язанні практичних завдань; прищеплення навичок самостійної науково-дослідної діяльності;

розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у своїй практичній роботі; залучення найздібніших студентів до розв'язання наукових проблем, що мають суттєве значення для науки і практики; постійне оновлення і вдосконалення своїх знань; розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутнього фахівця тощо.

Слід зазначити, що науково-дослідну роботу студентів слід спрямовувати на розвиток системи інтелектуальних творчих якостей особистості: інтуїції (пряме бачення суті речей без обґрунтування); креативності (творче мислення (здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи розв'язання проблемних задач); творчої уяви (самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних результатах діяльності); дивергентності мислення (здатність запропонувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх, бачити проблеми, об'єкти в різних ракурсах); оригінальності мислення (своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності); асоціативності мислення (здатність використовувати асоціації, в т. ч. аналогії).

Для науково-дослідної роботи студентів характерною є єдність цілей і напрямів навчальної, наукової і виховної роботи, тісна взаємодія всіх форм і методів роботи, що реалізується в навчальному процесі і в позанавчальний час. Це забезпечує безперервну їх участь у науковій діяльності протягом періоду навчання [5].

Таким чином, маємо погодитись, що досить часто університетське викладання, так звана стандартизованість змісту і методів аудиторних занять, розраховане на середній рівень студентів, обмежений доступ до науково-методичної інформації, зовнішня мотивація науково-пізнавальної діяльності «сприяє» зниженню наукового потенціалу студентської молоді.

Прикро констатувати також, що й статус викладача, котрий займається науковою роботою зі студентами, є «генератором нових ідей, вихователем нових поколінь учених», і викладача, який не працює в цьому напрямку, здебільшого, однаковий. Наукова робота в університеті продовжує залишатись своєрід-

ним додатком, а не основним інтегративним компонентом навчального процесу, а, отже, майбутній учитель-дослідник не спрямований на творчість, на новаторство.

Слід наголосити, що сучасна система навчально-наукової діяльності вищого педагогічного закладу повинна бути особистісно-зорієнтованою, тобто виховання наукової культури особистості з максимально можливою індивідуалізацією, створенням умов для саморозвитку, утвердження педагогічної етики. У педагогічному університеті має бути створене наукове середовище, яке б сприяло формуванню і розвитку у студентів науково-дослідницьких умінь, залучення їх до активної самостійної наукової діяльності.

Вважаємо, що у належній організації та проведенні науково-дослідної роботи майбутніх учителів початкових класів у педагогічному університеті важливу роль має відігравати системний підхід, суть якого у скоординованих чітких навчальних планах спеціальності, переорієнтації вищого навчального закладу на потребу науково-методичного забезпечення фахових, професійно-орієнтованих, психолого-педагогічних дисциплін, самостійної роботи студентів, створенні положення про науково-дослідницьку роботу студентів з визначенням функцій структурних підрозділів в університеті, на факультетах, дієвому організаційно-економічному механізмі залучення талановитої студентської молоді до наукової роботи [8].

Організація НДРС має ґрунтуватися на основі нової «філософії організації науково-дослідної роботи майбутнього фахівця» на засадах природовідповідності, що узагальнює найновіші досягнення учених про сутність наукового пізнання та допомагає у створенні такого типу діяльності, яка: за своєю метою має бути науковою, за змістом – пошуковою, за технологією – ненасильницькою; за управлінням – демократичною, за взаємодією – відкритою.

Варто наголосити, що ефективність науково-дослідної роботи студентів залежить від скоординованості всіх компонентів системи професійної підготовки, спрямованості потребно-мотиваційної сфери студента на до-

слідницький пошук з першого до випускного курсу, особистісно-діяльнісного підходу до навчання. Виконання науково-дослідної роботи у процесі вивчення навчальних дисциплін відбувається при оптимальному співвідношенні репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимальному насиченні занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Крім того, студенти з допомогою викладачів повинні набути умінь користуватися науковою, довідковою, методичною літературою, володіти навичками комп'ютерної обробки даних; володіти методами інформаційного пошуку (також і в системі Інтернет).

Освітні технології, запроваджені в педагогічному університеті, повинні забезпечувати не лише отримання майбутніми вчителями початкових класів повноцінної якісної освіти, але й професійної компетентності в галузі педагогіки, методики викладання окремих предметів, оволодіння культурою мислення, потребу в постійному оволодінні новими знаннями, використовуючи бібліотечні фонди, комп'ютерну й аудіовізуальну техніку.

Таким чином, система професійної підготовки майбутніх педагогів повинна бути спрямована на підготовку вчителя-дослідника нового типу мислення, якому притаманний високий динамізм, для якого головним є культ пошуку пізнання, а не лише культ знань.

Враховуючи кардинальні зміни в навчально-виховному процесі – перехід до багатоваріантних освітніх систем – важливим завданням науково-дослідної роботи є формування в особі студента майбутнього вчителя-вихователя громадян і патріотів української держави.

Разом з тим у студентів необхідно розвивати високу вимогливість до себе, толерантне ставлення до опонента.

За проаналізованими матеріалами досвіду науковців, викладачів вищих педагогічних закладів стосовно організації студентської науково-дослідницької діяльності, опитування студентів-дослідників, бесіди з учителями навчальних закладів різних типів акредитації дало можливість з'ясувати як прогресивні тенденції у практичній реалізації навчально-дослідницької роботи, так і її недоліки.

Як показує аналіз, проведення студентами наукових досліджень впливає на якість навчального процесу: з'являються нові форми і методи проведення лекцій, практичних, семінарських занять. У той же час маємо констатувати недостатню мотивацію залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, нечіткий характер зв'язку з майбутньою професійною діяльністю, відсутність наукової ініціативи з боку самих студентів.

На нашу думку, суттєвих змін можна чекати, якщо перебудувати зміст і методiku викладання фахових, професійно-орієнтованих дисциплін. Серед факторів, що сприяють формуванню відповідних якостей дослідника у процесі навчально-дослідницької діяльності студентів, виділяємо особистісно-діяльнісний підхід до навчання, проблемне навчання, діалогізацію навчального процесу, оптимальне співвідношення індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання.

Зміст готовності до виконання науково-дослідницької роботи мають складати такі елементи, як знання, уміння, творчість, бажання.

На розвиток наукового професійного потенціалу майбутнього вчителя початкових класів впливає участь в конкурсах студентських наукових робіт, студентських наукових конференціях, олімпіадах, підготовці масових заходів у галузі НДРС (Днів науки, конференцій, конкурсів, виставок тощо), в інформаційно-просвітницькій роботі. Ефективність науково-дослідницької роботи залежить від скоординованості всіх компонентів системи професійної підготовки, сформованості спонукально-мотиваційної сфери студента.

Продовженням навчально-дослідницької виступає дослідницька робота в поза навчальний час і є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових досліджень, до яких залучаються студенти в поза навчальний час, виділяють гуртки, проблемні групи, проблемні майстерні, наукові лабораторії, дискусійні клуби тощо. Початковою формою позааудиторної наукової роботи є

предметні гуртки, метою яких є ознайомлення із проблематикою науки, глибше вивчення окремих питань цієї науки, опанування принципів, методів, прийомів ведення наукової роботи, формування у студентів основних навичок, необхідних для подальшої самостійної роботи. Студенти працюють у проблемних групах, у науковій лабораторії під керівництвом викладача, виконують критичний аналіз існуючих наукових концепцій, збирають і обробляють емпіричний матеріал, опановують методологію і логіку наукового дослідження [6, с. 164].

Не менш важливою в організації науково-дослідницької діяльності студентів є робота в проблемних студентських лабораторіях, яка охоплює різні види моделювання, вивчення і аналіз реальних документів, програм, ділових ігор, проведення експерименту, створення чогось нового. Тут надзвичайно важливе значення має здатність студентів працювати колективно. Керівник лабораторії повинен допомогти студентам поділити тему на окремі питання, розв'язання кожного з яких полегшуватиме розв'язання головної проблеми. Необхідно брати до уваги інтереси кожного студента, його схильності і можливості. Працюючи в проблемній лабораторії, студент має змогу здобути за час навчання і роботи в гуртках знання реалізувати в дослідженнях, що мають практичне значення. Отже, робота в проблемній студентській лабораторії є важливим кроком до повноцінної науково-дослідної роботи і цінним досвідом для наукової та практичної діяльності.

На наукових конференціях молоді дослідники виступають з результатами своєї наукової роботи. Це змушує їх ретельно готувати виступ, формує ораторські здібності. Кожний студент має змогу оцінити свою роботу на тлі інших і зробити відповідні висновки. Оскільки на конференціях, як правило, відбувається творче обговорення доповідей, то кожен доповідач може почерпнути оригінальні думки, ідеї.

Науково-практичні конференції спрямовані на обговорення шляхів розв'язання практичних завдань. Часто їх проводять поза стінами вищого навчального закладу.

Разом з тим, розглянемо наступні заходи щодо активізації науково-дослідної роботи студентів:

- організація участі студентів у наукових конференціях, форумах, семінарах, що проводяться в Україні й за кордоном;
- організація конференцій, семінарів, конкурсів наукових робіт і розробок студентів та підтримка публікації їх робіт у фахових наукових виданнях;
- налагодження співробітництва з науковими, студентськими, громадськими організаціями інших вузів;
- збір і розповсюдження інформації про фонди, що здійснюють грантову підтримку наукових досліджень студентів;
- активізація участі студентів у наукових дослідженнях, виконуваних науковими співробітниками університету;
- посилення активної ролі наукових гуртків університету;
- активне моральне та матеріальне стимулювання молоді, її наукових керівників до наукової діяльності в університеті.

Викладач має право здійснювати диференційований підхід у науковому керівництві, приділяючи більшу увагу студентам, котрі прагнуть наукового розвитку. Це здійснюється, як правило, з урахуванням психологічних особливостей студента, його педагогічного інтересу. Такі студенти-дослідники беруть участь у лекторській роботі з популяризації знань у галузі педагогіки, методик викладання окремих предметів, освітніх технологій, методичних об'єднань вчителів початкових класів. Кращі студентські роботи після їх обговорення на засіданнях гуртка, проблемної студентської групи за рекомендацією наукового керівника, кафедри пропонуються на звітну студентську наукову конференцію.

У роботі конференції чи конкурсу варто передбачити участь не лише студентів даного університету, а також, за відповідним узгодженням, і студентів з інших вищих навчальних закладів. Виступ молодого науковця-дослідника бажано супроводжувати доречним використанням ілюстративного матеріалу (таблиць, плакатів, фотографій, аудіо -, відеозаписів тощо).

Очевидно, що проведення студентських олімпіад, конференцій, оглядів-конкурсів дипломних і курсових робіт, виставок-конкурсів навчальних та педагогічних практик, оглядів-конкурсів на кращу організацію НДРС у групі, на факультеті, університеті є ефективним засобом об'єктивного виявлення та відбору обдарованої студентської молоді, реалізації творчих здібностей студентів, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Підведення підсумків конкурсів, конференцій, олімпіад та нагородження їх переможців відбувається на підсумковій конференції у День науки.

Важливу роль у роботі з науково обдарованою студентською молоддю відіграє, на наш погляд, система заохочень. Кращі студенти повинні мати постійну і відчутну мотивацію щодо відмінного навчання, творчих наукових пошуків, досягнення високих пізнавальних результатів, які виходять за межі середнього студентського стандарту. Вважаємо, що існуючий так званий спектр матеріальних і моральних заохочень студентів потрібно суттєво розширити.

Серед організаційних заходів цілком виправдано слід передбачити рейтингову оцінку загального рівня студентів (кращі студенти курсу, факультету, конкурс на кращу студентську групу), затвердження індивідуальних планів для студентів, що успішно займаються науковою роботою; введення в навчальні плани спеціального дня наукової роботи за індивідуальним планом; надання рекомендації стосовно користування бібліотеками тощо.

Незважаючи на прагматизм сучасної студентської молоді, вважаємо, що в силі залишаються такі моральні стимули, як подяки ректора університету, декана факультету, завідувачів кафедр, особисті урочисті зустрічі з ними кращих студентів; публікація наукової статті за результатами дослідження у збірнику студентських наукових праць; рекомендація стосовно впровадження результатів дослідження у практику педагогічної діяльності (з урахуванням запитів загальноосвітніх закладів, відділів освіти); участь у Всеукраїнських, Міжнародних конкурсах, конференціях тощо.

Система науково-дослідної роботи як складової професійної підготовки повинна бути спрямована на формування особистості вчителя початкової школи, який, використовуючи набуті у вищій школі проєктувальні (уміння планувати будь-який вид роботи), адаптаційні (уміння застосувати даний план у конкретних навчальних умовах), організаційні, мотиваційні, комунікативні, пізнавальні уміння, допоможе формувати особистість молодшого школяра.

Доцільно звернути увагу, що науково-дослідна робота, здійснювана як в аудиторний, так і позааудиторний час, вимагає постійної копіткої розумової праці студентів, формування у них таких вольових якостей, як наполегливість, уміння подолати перешкоди, здатність до саморозвитку, внутрішнього прагнення до пізнання нового і більш повного виявлення і розвитку власних можливостей.

Водночас виникає питання: як же розпочати, «увійти», «втягнутися» в написання наукової роботи? Слушними є поради науковців, психологів, педагогів стосовно режиму: вибору оптимального часу для виконання певного розділу роботи (вранці, вдень чи увечері) і відпочинку. Кожен із нас – індивідуальність; головне – бачити перед собою мету, якої слід досягнути, тобто визначити для себе, з якою метою виконується дана робота, які відкриття вона принесе особисто тобі, чому навчить, які риси характеру виховає.

Формування і реалізація творчих якостей майбутніх дослідників залежить від особистісних якостей викладачів, котрі працюють у вузі. Свого часу К.Д. Ушинський писав: «Лише особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, лише характером можна створювати характер».

Висновки. Зі сказаного ми можемо зробити висновок про необхідність постійної і безперервної науково-дослідної роботи студентів, яка дозволяє їм розвиватися плавно і гармонійно, допомагає їм набирати сили для

того, щоб піднятися на наступну ступінь науки, не зазнаючи при цьому надмірних навантажень.

Науково-дослідницька робота студентів є важливим чинником при підготовці молодого фахівця і вченого. Виграють усі: сам студент здобуває навички, що пригодяться йому протягом усього життя, в яких би галузях він не працював: самостійність суджень, уміння концентруватися, постійно збагачувати власний запас знань, мати багатобічний погляд на виникаючі проблеми, просто вміти цілеспрямовано і вдумливо працювати. Суспільство одержує гідного свого члена, що, володіючи перерахованими вище якостями, зможе ефективно вирішувати задачі, поставлені перед ним.

Кожен викладач вузу повинний приділяти науково-дослідній роботі студентів не менше уваги, чим до аудиторних занять, незважаючи на те, що це віднімає багато часу і сил. Адже найбільша нагорода – це дійсно освічена, всебічно розвинута і вдячна людина, що завжди буде пам'ятати уроки, отримані в юності.

Звичайно, багато важить спрямованість особистості, те, з якого навчального закладу вступає на педагогічний факультет майбутній учитель початкових класів, чи усвідомлює він значущість власної професії, чи розуміє її складнощі, чи готовий до формування у себе низки нових взаємопов'язаних якостей «самостійності»: самоорганізації (робоче місце, трудова дисципліна, систематичність і системність і ін.), що існує в тісному поєднанні з самореалізацією особистості, певного самообмеження, самоконтролю тощо.

Таке розуміння передбачає, насамперед, виховання в собі спостережливості, організованості, власного бачення проблеми. А це можливо при систематичному читанні різноманітної літератури, спілкуванні з ученими, вчителями-предметниками, перегляду телепередач, прослуховуванню радіопередач, огляду сторінок сайтів Інтернету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Артемчук, Г.І. Методика організації науково-дослідної роботи: Навч. посіб. для студ. та викл. вищих навч. закладів / Г.І. Артемчук, В.М. Курило, П.М. Кочерган. – К.: Форум, 2000. – 271 с.
2. Вітвицька, С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
3. Крушельницька, О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів: навч. посіб. / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
4. Мешко, Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. / Г.М. Мешко. – 2-ге вид., стереотип. – К.: Академвидав, 2012. – 200 с.
5. Фіцула, М.М. Вступ до педагогічної професії: Навч. посіб. для студ. вищих педагогічних закладів освіти. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 136с
6. Фіцула, М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
7. Шейко, В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – 6-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2008. – 310 с.
8. Цехмістрова, Г.С. Основи наукових досліджень / Г.С. Цехмістрова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>